

Εκπαιδευτική παρέμβαση στον αφηγηματικό λόγο νηπίου με γλωσσική διαταραχή

Κατερίνα Σιδηροπούλου

Νηπιαγωγός Ειδικής Αγωγής ΠΕ 61

10^ο Νηπιαγωγείο Συκεών

Χαρακτηριστικά του αφηγηματικού λόγου

Συμβάλει στην κατανόηση της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών στα διάφορα ηλικιακά στάδια

- Μικροδομή : εξετάζει τις μορφολογικές και συντακτικές ικανότητες των αφηγητών
- Μακροδομή: εξετάζει την ικανότητα των αφηγητών να συνδέουν σκέψεις και ιδέες σε μια ενότητα (περιεχόμενο αφήγησης)- Γραμματική των ιστοριών χρησιμοποιείται για την ανάλυσή της και υποστηρίζει πως κάθε αφήγηση θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από σκηνικό και επεισόδια (Heilmann et al., 2010).
- συγκεκριμένα, η «Γραμματική των ιστοριών» περιλαμβάνει: α) το σκηνικό, β) το αρχικό γεγονός, γ) την εσωτερική ανταπόκριση- πρόβλημα, δ) τις προσπάθειες για την επίλυση του προβλήματος, ε) τις συνέπειες, στ) τις αντιδράσεις των προσώπων στις συνέπειες, τα οποία λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο σε μια ιστορία (Merritt & Liles, 1987). Επιπλέον, η πολυπλοκότητα και ο αριθμός των επεισοδίων του κάθε στοιχείου της «Γραμματικής των ιστοριών» αξιολογούν την ποιότητα μιας αφήγησης (Merritt & Liles, 1989).

«δραματοποίησης μιας ιστορίας»

- Προκύπτει από τις ιδέες των παιδιών
- Συνδέεται και με άλλα γνωστικά αντικείμενα.
- Βοηθάει το παιδί να μάθει να παίρνει αποφάσεις και να κάνει επιλογές ώστε να κατανοήσει καταστάσεις και να δώσει λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν, κατανοώντας τον κόσμο καλύτερα

Προφίλ μαθήτριας

- Παραμονή φοίτησης
- Διάγνωση: Ειδική Διαταραχή της άρθρωσης, Διαταραχή της έκφρασης, Διαταραχή της κινητικής λειτουργίας και συνοδές Γραφοκινητικές δυσκολίες.

Ικανότητες μαθήτριας

- Συνεργάσιμη με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μάθηση. Απολαμβάνει τις δραστηριότητες και διατηρεί καλή βλεμματική επαφή στην κοινωνική συνδιαλλαγή με τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές της
- Απαντάει σωστά σε απλές ερωτήσεις κατανόησης σχετικά με μια ιστορία που ακούει
- Κατανοεί τις αιτίες των γεγονότων και τις περισσότερες φορές αιτιολογεί γεγονότα.
- Καταλάβει την ακολουθία εικόνων σε μια ιστορία.

Δυσκολίες μαθήτριας

- Εκμάθηση λέξεων που φανερώνουν ιδιότητα, κατάσταση ή μια αφηρημένη έννοια
- Εκτέλεση σύνθετων οδηγιών

Παραγωγή του προφορικού της λόγου θα χαρακτηριζόταν εξαιρετικά περιορισμένη. Αν και μπορεί να ορίσει απλές λέξεις, χρησιμοποιεί συχνά τις ίδιες λέξεις και έχει πολύ φτωχό καθημερινό λεξιλόγιο χωρίς εμπλουτισμένες προτάσεις. Δυσκολεύεται να περιγράψει εικόνες με επαρκείς πληροφορίες για το περιεχόμενό τους. Διστάζει να διατυπώσει ερωτήσεις και να πάρει το λόγο σε καθημερινά θέματα που αναπτύσσονται στο σχολείο. Επιπλέον, δεν κατανοεί ιστορίες που διδάσκονται από την εκπαιδευτικό σε πλαίσιο τυπικής τάξης.

Σκοπός και περιγραφή της παρέμβασης

- Να διερευνηθούν οι επιδράσεις δύο διαφορετικών διδακτικών μεθόδων, από τη μία της Γραμματικής των ιστοριών και από την άλλη της δραματοποίησης, στις δεξιότητες αφήγησης παιδιού με γλωσσική διαταραχή σε πλαίσιο εξατομικευμένης παρέμβασης
- Να περιγραφούν οι αλλαγές που μπορεί να σημειωθούν στην γλωσσική έκφραση και στη γλωσσική κατανόηση.

Φάση πριν την παρέμβαση:

- Αρχική δοκιμασία αξιολόγησης της γλωσσικής κατανόησης και έκφρασης (Clinical Evaluation of Language Fundamentals) (PR)
- Αρχική δοκιμασία αξιολόγησης αφηγηματικού λόγου ως προς τη δομή και το περιεχόμενο (Κλίμακα Αφήγησης με εικόνες από το εργαλείο ανίχνευσης διαταραχών λόγου και ομιλίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας) (Οικονόμου, Μπεζεβέγκης, Μυλωνάς, Βαρλοκώστα, 2008)

Φάση της παρέμβασης

Υλικά

- χρησιμοποιήθηκαν δεκαέξι ιστορίες που αφορούσαν ενδιαφέρουσες καταστάσεις και περιελάμβαναν χαρακτήρες, σκηνικό (αναφορά σε χρόνο και χώρο), αρχικό γεγονός (αναφορά σε γεγονός ή πρόβλημα που προκαλεί μια αντίδραση σε χαρακτήρες), εσωτερική ανταπόκριση (πληροφορίες για την ψυχολογική κατάσταση των χαρακτήρων), σχέδιο (αναφορά σε σχέδιο ή δράση του χαρακτήρα, ώστε να λύσει κάποιο πρόβλημα), δράση (αναφορά σε ενέργειες χαρακτήρων), επιπλοκές (δεύτερο αρχικό γεγονός), συνέπειες (αναφορά στις συνέπειες όταν λύνεται κάποιο πρόβλημα). Τηρήθηκε διαβάθμιση αφηγηματικής πολυπλοκότητας.
- οπτικές ενδείξεις σε σχήμα φιδιού (φωτογραφία)
- δεκαέξι ειδικά σχεδιασμένα πρωτόκολλα αφήγησης χρησιμοποιήθηκαν για να καταγραφεί και να αναλυθεί η κάθε αφήγηση με βάση τη μικροδομή και τη μακροδομή της

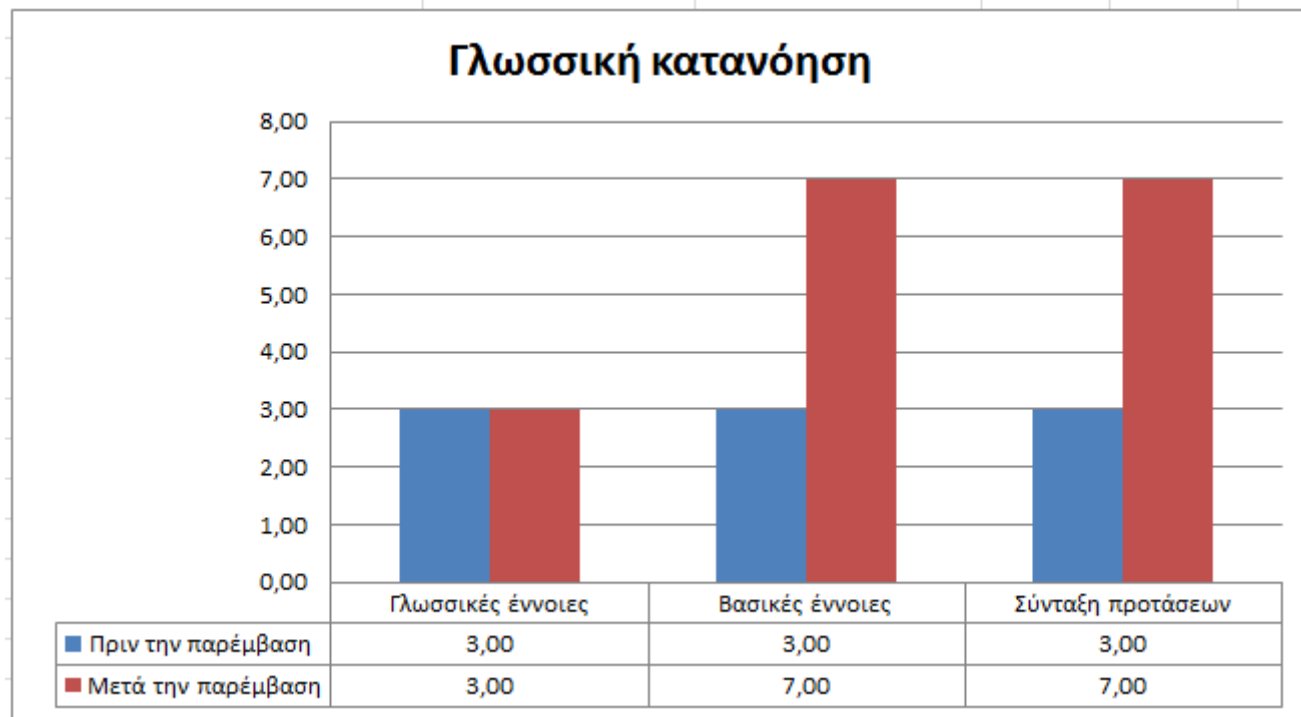
Γραμματική των ιστοριών Vs Δραματοποίηση

- ο εκπαιδευτικός τοποθετεί τις εικόνες της ιστορίας ακολουθώντας τη χρονική ακολουθία, ενώ ταυτόχρονα αφηγείται.
- ο εκπαιδευτικός τοποθετεί κάθε εικόνα, αφηγείται το περιεχόμενο της ιστορίας και ταυτόχρονα παρουσιάζει οπτικά βοηθήματα που αφορούν σε στοιχεία της Γραμματικής των ιστοριών.
- ο εκπαιδευτικός παροτρύνει το παιδί να αφηγηθεί την ιστορία χρησιμοποιώντας τα οπτικά βοηθήματα.
- ο εκπαιδευτικός τοποθετεί τις εικόνες της ιστορίας με χρονική ακολουθία, ενώ ταυτόχρονα αφηγείται.
- ο εκπαιδευτικός τοποθετεί κάθε εικόνα, αφηγείται το περιεχόμενο της ιστορίας και ταυτόχρονα τη δραματοποιεί.
- ο εκπαιδευτικός τοποθετεί κάθε εικόνα, αφηγείται το περιεχόμενο της ιστορίας και ταυτόχρονα παροτρύνει τον μαθητή να δραματοποιήσει την ιστορία.
- ο εκπαιδευτικός τοποθετεί κάθε εικόνα και παροτρύνει το μαθητή να αφηγηθεί την ιστορία. Παρέχεται ανατροφοδότηση κατά την κρίση του εκπαιδευτικού.
- ο εκπαιδευτικός μπερδεύει τις εικόνες της ιστορίας και ο μαθητής καλείται να τις τοποθετήσει σε σωστή χρονική ακολουθία και να αφηγηθεί την ιστορία.

Αποτελέσματα παρεμβατικής διαδικασίας στον αφηγηματικό λόγο

- Αύξηση του αριθμού των λέξεων της αφήγησης (η μαθήτρια περιέγραψε την ιστορία που έβλεπε αναλυτικότερα σε σχέση με την περιγραφή της πριν από την έναρξη της παρέμβασης.)
- Αύξηση των προτάσεων (η Σ. χρησιμοποιεί περισσότερα ρήματα για να περιγράψει ένα γεγονός.)
- Αναφορά σε περισσότερα από ένα ουσιαστικά

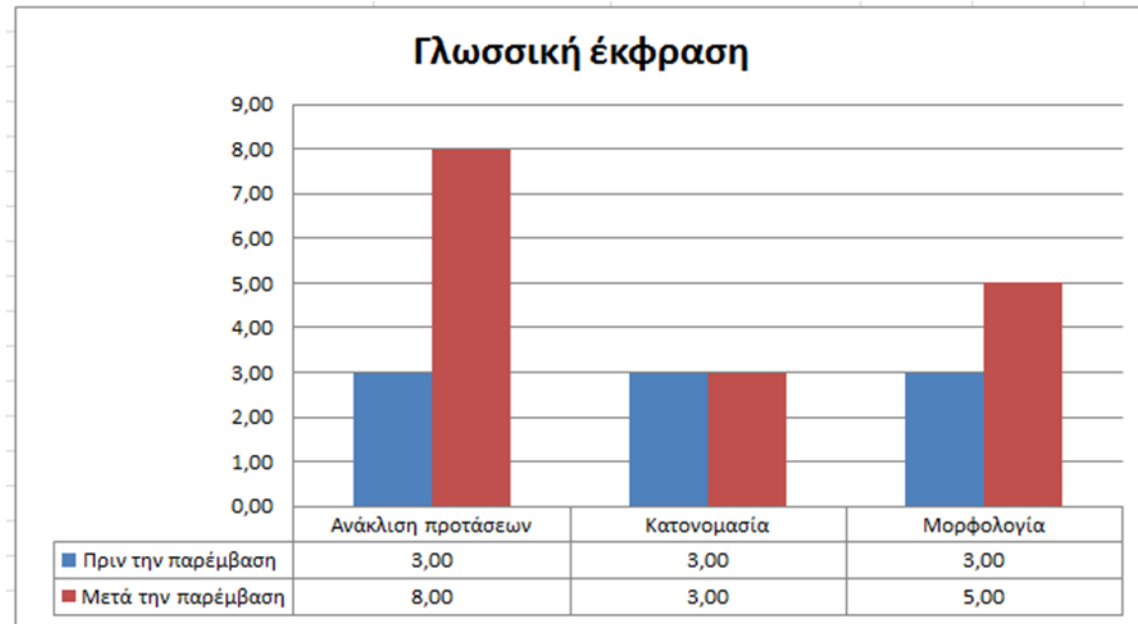
Σύγκριση επιδόσεων στη γλωσσική κατανόηση

Γλωσσική κατανόηση

- κατανοεί λέξεις που δηλώνουν χαρακτηριστικό γνώρισμα, διαστάσεις, χωρικές έννοιες και ποσότητες
- κατανοεί προτάσεις που εμπεριέχουν εμπρόθετες φράσεις, ερωτήσεις, αναφορικές προτάσεις
- Κατανοεί προτάσεις που βρίσκονται σε προστακτική και υποτακτική έγκλιση.

Σύγκριση επιδόσεων στη γλωσσική έκφραση

Γλωσσική έκφραση

- επαναλαμβάνει μικρές προτάσεις μετά από παρότρυνση
- συμπληρώνει προτάσεις με σωστή μορφολογία ως προς τα ρήματα, τα ουσιαστικά τις εμπρόθετες φράσεις.

Το γεγονός ότι η κατονομασία και η κατανόηση των γλωσσικών εννοιών παρέμειναν αμετάβλητες, πιθανόν να οφείλεται στην απουσία εκμάθησης νέου λεξιλογίου κατά τη φάση της παρέμβασης.

Η παρούσα ιστορία διδάχθηκε με τη μέθοδο της Γραμματικής των ιστοριών

Ιστορία 1^η (Η γάτα στο σαλόνι)

Μια φορά κι έναν καιρό, μέσα στο σαλόνι ενός σπιτιού βρισκόταν μια μαύρη γάτα. Η γάτα ήθελε να ξαπλώσει στην πολυθρόνα του σαλονιού, επειδή ήταν πολύ κουρασμένη. Στη συνέχεια, πλησίασε την πολυθρόνα και έβαλε το πόδι της πάνω στην πολυθρόνα για να πηδήξει. Μετά, η μαύρη γάτα ξάπλωσε στην πολυθρόνα και ήταν έτοιμη να κοιμηθεί. Ύστερα, από λίγη ώρα μπήκε στο σαλόνι ένας άντρας που κρατούσε μια εφημερίδα. Ο άντρας χωρίς να κοιτάξει την πολυθρόνα, πήγε να καθίσει για να διαβάσει την εφημερίδα του. Η μαύρη γάτα τρόμαξε από τον άντρα και πήδηξε από την πολυθρόνα. Ο άντρας τρόμαξε πολύ από τη γάτα και του έπεσαν τα γυαλιά και η εφημερίδα.

Αναδιήγηση παιδιού

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια γάτα. //Πηδάει πάνω στην πολυθρόνα/ και ήταν κουρασμένη.// Και νυστάζει.// Ο άντρας πήγε στο σαλόνι/ και κάθισε στην πολυθρόνα.// Και μετά έπεσαν τα γυαλιά και η ζωγραφιά.//

Λεξιλογική αξιολόγηση

Σύνολο λέξεων αφήγησης	34
Σύνολο προτάσεων	7
Σύνολο εκφωνημάτων	5
Μέσο Μήκος Εκφωνήματος (σύνολο λέξεων/ σύνολο εκφωνημάτων)	6,8

Συντακτική δομή

	Συχνότητα
Προτάσεις με παρατακτική σύνδεση	3
Προτάσεις με υποτακτική σύνδεση	0
Δείκτης συντακτικής δομής (Σύνολο συντακτικών δομών/ σύνολο προτάσεων)	0,42

Μορφολογικά λάθη

	Συχνότητα
Απουσία άρθρου	0
Απουσία αντωνυμίας	0
Απουσία ουσιαστικού	0
Λάθη στο ουσιαστικό	0
Λάθη συμφωνίας στην ονοματική φράση	0
Λάθη χρόνου, φωνής, έγκλισης	0
Λάθη συμφωνίας ρήματος υποκειμένου	0
Λάθη στις προθέσεις	0
Σύνολο μορφολογικών λαθών	0
Δείκτης μορφολογικών λαθών (Σύνολο μορφολογικών λαθών/ σύνολο προτάσεων)	0/ 7= 0

Αξιολόγηση περιεχομένου της αφήγησης

Αφηγηματικό στοιχείο	Βαθμοί 0 (ελάχιστη/ ανώριμη ικανότητα αναδιήγησης)	Βαθμοί 1 (αναπτυσσόμενη ικανότητα αναδιήγησης)	Βαθμοί 2 (επαρκής/ ώριμη ικανότητα αναδιήγησης)
Χαρακτήρες	Καμία αναφορά	Αναφορά σε ένα χαρακτήρα χωρίς συγκεκριμένο όνομα (<u>γάτα, άντρας</u>)	Αναφορά περισσότερους χαρακτήρες με συγκεκριμένα ονόματα Γάτα, άντρας)
Σκηνικό	Καμία αναφορά	Αναφορά σε ένα γενικό μέρος ή χρόνο (πολυθρόνα ή σαλόνι)	Αναφορά σε συγκεκριμένο μέρος ή χρόνο (<u>πολυθρόνα, σαλόνι</u>)
Αναφορά προβλήματος	Καμία αναφορά σε κάποιο γεγονός	Αναφορά σε ένα γεγονός ή πρόβλημα που διέκοψε την ισορροπία και το τι γίνεται (<u>πηδάει στην πολυθρόνα, πλησίασε την πολυθρόνα, ήταν έτοιμη να κοιμηθεί, μπήκε στο σαλόνι, πήγε να καθίσει</u>)	Αναφορά στο πρόβλημα που προκύπτει και στη λύση του-εκτενέστερη περιγραφή του προβλήματος (<u>ξάπλωσε στην πολυθρόνα, πλησίασε την πολυθρόνα, ήταν έτοιμη να κοιμηθεί, μπήκε στο σαλόνι, πήγε να καθίσει</u>)
Εσωτερική ανταπόκριση	Καμία αναφορά σε νοητικές και ψυχολογικές καταστάσεις των χαρακτήρων	Τουλάχιστον μία αναφορά σε νοητικές και ψυχολογικές καταστάσεις των χαρακτήρων (<u>ήταν κουρασμένη, η γάτα τρόμαξε, ο άντρας τρόμαξε</u>)	Περισσότερες αναφορές σε νοητικές και ψυχολογικές καταστάσεις των χαρακτήρων (<u>ήταν κουρασμένη, η γάτα τρόμαξε, ο άντρας τρόμαξε</u>)
Συνέπειες	Καμία αναφορά σε συνέπειες	Συνοπτική αναφορά σε συνέπειες (Πήδηξε από την πολυθρόνα, του έπεσαν τα γυαλιά)	Επεκτείνει την ιστορία δίνοντας τη δική της προοπτική (Ζήσανε αυτοί καλά και εμείς